

II-Huttafa

Il-magazin ta' Klabb Huttaf

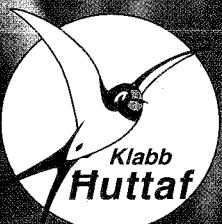
boroz...

granc...

tieb qid...

Costa Rica...

Jatcīs

Hej Hbieb!

Ftit ilu kitibli membru u qalli: "Dan kif intom tal-BirdLife titkellmu kontra l-kaċċa u ma tħidu xejn kontra min jiekol il-laħam?"

It-tweġiba hija semplice. Il-BirdLife mhijiex kontra min jiekol il-laħam, imma kontra min joqtol ghall-gost. M'għandix dubju li ħafna membri tal-BirdLife huma wkoll veġetarjani (anke jien), imma xogħol il-BirdLife huwa li teduka kontra dawk il-vizzji, fosthom il-kaċċa, li fihom l-annimali imutu jew isofru għalxejn b'xejn.

Li għasfur toqту biex tagħmlu statwa (tibbalzmah) u żżejjen bih fil-vetrina, għalina hija hela ta'ħajja, u mhix skuża taċċa biex għasfur toħodlu hajtu.

Li għasfur toqту meta taf li r-razza tiegħu qed tisparixxi minn wiċċ id-din, għalina huwa egożmu.

Li għasfur toqту meta dan sejjer biex jagħmel il-bejta, għalina hija injoranza u ġenn.

Li għasfur taqbd mill-kampanja biex iżżommu priġunier ġo gaġġa jew guva, għalina hija mohqrija.

Nahseb tifħmu li dawn l-affarijet m'għandhom x'jaqsmu xejn ma' l-ikel li nieklu!

Ritratt sabiħ li ha seħibna Denis. In-narcis (*Narcissus tazetta*, *narcissus*) hija pjanta sabiha immens bi fjura tispikka ghax tikber f'bukketti u tfuh hafna. B'xorti hażina, dan il-ġmiel u din il-fwieha huma l-kawża ta' hafna qtugh ta' narcis mill-kampanja. Illum dil-fjura m'ghadhiex komuni bhal dari. F'xi nhawi ta' Malta, in-narcis jgħidlu ranċis.

Klabb Huttaf huwa t-taqsima ta' BirdLife Malta għall-membri ta' taħbi it-18. Norganizzaw ħarġiet fil-kampanja, żjarat f'risseri naturali, serati kraft u nagħmlu xogħol ambientali. Nohorġu l-magażin **Il-Huttaf** kull xaharejn għall-membri, u nagħmlu hendawts u logħob għal waqt xi attivitajiet. Shubja fi Klabb Huttaf hija Lm2 fis-sena.

x'għandna?

editorjal	2
aħbarijiet	3
attivitàjet	3
x'għandna mid-dinja?	4
il-kapinera	5
Hotspots - Costa Rica	6
gallerija	7
Tritoni	7
Falko	8
tiSKARTax	9
djarju berdwoċer	10
ittra	10
biex niċċajta	10
midd idejk	11
dahħal membru	11
ktieb ġdid	12

KOMPETIZZJONI 65

Ir-rebbieha ta' Komp 65 hija MELANIE AZZOPARDI minn Had-Dingli. Prosit Mel, il-kartolini daqt ikunu għandek. Kompetizzjoni did-darba m'għandniex. Skużawna...

Victor Falzon
l-editur

KUMMIKA TA' KAWĀR DIBBI

Jason Aloisio, Norman Chetcuti, Desirée Falzon, Sylvia Falzon, Victor Falzon, Justin Vassallo

indirizz **BirdLife Malta, 57/28 Triq Riegħ, Ta' Xbiex MSD 12**
tel: +356 7648 teks: 21343239 imejl: info@birdlitemalta.org
websajt www.birdlitemalta.org
imejล tal-magazin il-huttata@birdlitemalta.org

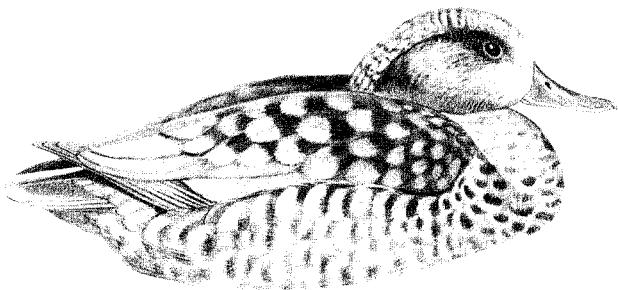
Sakemm mhux spċifikat mod iehor, l-isem BirdLife f'dal-magazin jirreferi għal BirdLife Malta. Materjal mill-magazin jista' jiġi kkuppat sakemm mhux għal skopijiet kummerċjali, sakemm jissemma l-**Il-Huttaf** u sakemm tintbagħat lill-BirdLife kopja tal-materjal fejn ġie kkuppat.

Publikazzjoni: BirdLife Malta, Jannar 2005

Disinn u produzzjoni: Victor Falzon. Ritratt tal-faċċata: Denis Cachia

Films: Pixel Services. Stampat: Poulton's Print Shop

Čew I-imnaqqxin!

Fis-17 Diċembru 2004 I-Għadira niżlu 3 borok ta' speci li f'Malta rarissmu tidher: is-sarsella mnaqqxa (marbled duck *Marmaronetta angustirostris*). Il-berdwoċers li niżlu jarawhom damu s-sighat jitpaxxew bihom jgħumu u jahtu l-insejti minn wiċċi l-ilma. Imma konna wkoll beżgħanin li jindunaw bihom xi kaċċaturi u jippruvaw jidhu għalihom.

Din kienet biss il-hames darba li dehret f'Malta din l-ispeċi, ghalkemm f'pajjiżi girien bħat-Tunežja, is-sarsella mnaqqxa tbejjjet f'numri mhux hażin f'ghadajjar ta' l-ilma helu.

Tlaqna nħawlu!

Foresta 2000 għaddejja ġmielha! Digà hawwilna eluf ta' siġar, u min jaf x'daqsejnej ta' bosk ha jkollna la jgħaddu mqař 10 snin oħra!

L-idea li nagħmlu dil-foresta harġet proprju minn Klabb Huttaf, u għalhekk xieraq li kultant immoru nhawlu xi ftit siġar ahna wkoll!

Għalhekk ejjew niltaqghu flimkien halli mhux biss naraw il-proġett kif inhu ġej, imma kif inkunu hemm immiddu ftit idejna! Imbagħad jekk ikun baqa' hin, immoru passiġġata...

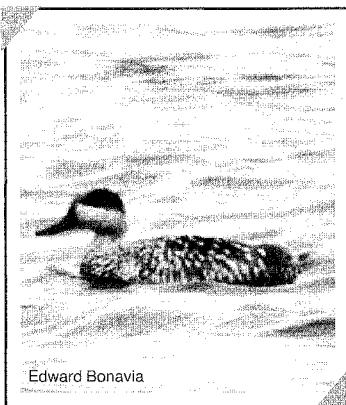
Data: **Il-Hadd 27 Frar 2005**

Hin: **9am**

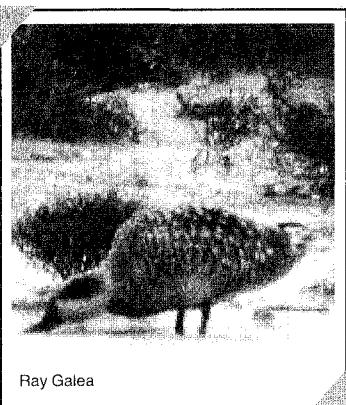
Niltaqghu: hdejn it-**Torri l-Aħmar** (fuq l-gholja tal-Marfa)

Nispicċaw: **xi nofsinhar**

Età: **kulħadd** (u ġenituri merħba!)

Edward Bonavia

Ray Galea

Ritratti li gibdu tnejn mill-berdwoċers, li haduhom bil-kameras imwahħħlin mat-teleskopju, waqt li kienu fil-hajd ta' l-Għadira. It-temp kien imsahhab u b'xita qawwija, imma dik id-dabba skura wara l-ghajnej għiet tidher sew.

Tlaqna nimxu!

Fuq talba ta' hafna membri, il-mixja "t-twila" (li s-soltu nagħmluha sena iva u sena le) dis-sena qbilna li nagħmluha wkoll!

Din mhux biss **mixja twila** u sabiha fil-kampanja, imma bis-sahha tagħha l-klabb jiġbor flus għal-xi proġett minn tal-BirdLife. Dis-sena bil-flus li nigħbru nixtiequ nixtru ġeneratur għall-Bird-ringing Station li qed nagħmlu fuq Kemmuna, li hafna minnkom żaruh digħi.

Biex tieħdu sehem, użaw l-isponsorsheet li għandkom ma' dil-ħarġa tal-magażin. Fiha niżżlu l-isem ta' min ikun takom xi haġa tal-flus u kemm ikun takom. Fuq wara tal-karta għandkom mappa tar-rotta. Għandkom iktar dettalji fuq il-karta stess.

Data: Il-Hadd 20 Marzu 2005

Hin: 8.30am

Niltaqghu: quddiem il-Villa Rumana (ir-Rabat)
Nispicċaw: **xi nofsinhar**

Età: **kulħadd!** (u ġenituri, ahwa, ħbieb eċċ: kulħadd merħba, basta lest li jimxil!)

Ġibu: l-isponsorsheet u xi flus li tiġib; xi haġa x'tieku u x'tixorbu, imma titgħibbewx wisq. Użaw basket tad-dahar halli idejkom tkunu tistgħi lu tbandluhom fil-mixi!

Makakk moħbi!

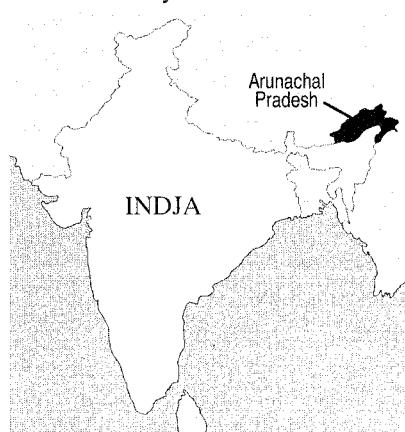

Fl-Indja sabu speci ġidha ta' xadin. Kif jista' jkun f'pajjiż ta' biljun (1000,000,000) ruh ghadek issib annimali godda?

Sabuh jghix fl-Arunachal Pradesh, reġjun fil-muntanji Himalajas. Ix-xadin semmewh **Arunachal Macaque**. Il-makakk huma xadini kemxejn kbar; fid-dinja ježistu xi 20 speci ta' makakk, u kważi kollha jgħixu fl-Asja.

Għalkemm dax-xadin huwa ġdid ghax-xjenza, in-nies tal-lokal ilhom jafu bih, u jghidlu MUN ŻALA, li tħisser xadin tal-foresti folti. Għalhekk l-isem xjentifiku li nħata dan l-animal huwa *Macaca munzala*.

B'xorti tajba n-nies ma jaqbdūhx dan l-animal. Anzi l-gvern lokali holoq riserva naturali kbira fl-inħawi jisimha Tsangyang Gyatso Biosphere Reserve.

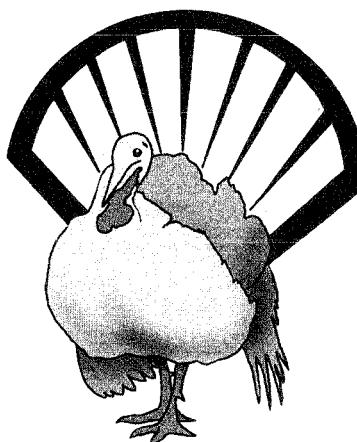

Bil-Malti, il-kelma MAKAKK nużawha wkoll għal xi hadd li jiha. Fil-fatt dil-kelma ġibnieha propriu mis-sens tal-makakk xadin, ghax ix-xadini annimali intelligenti! Ed.

DUNDJAN

Il-pawer stejxins tagħna jaħdmu biż-żejt, bħal hafna pawer stejxins fid-dinja. Oħrajn jaħdmu bil-faham, u oħrajn bil-gass. Issa tistgħu timmaġinaw pawer stejxin li taħdem... bil-ħmieg tad-dundjani?!?!

Hekk hu, u din mhix ċajta! Kumpanija Amerikana f'Minnesota għadha kemm nefqet \$200 miljun biex bniet impjant tad-dawl li se

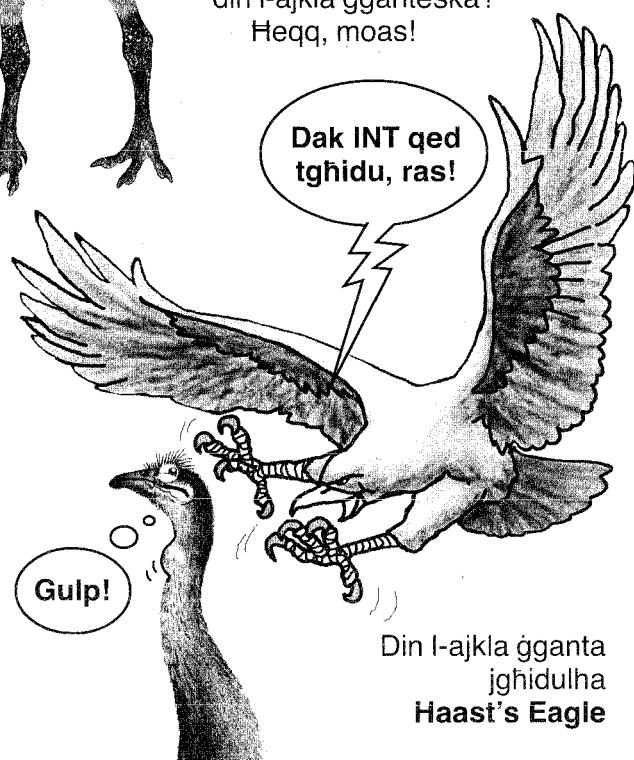
Ajkla Ajklun!

Sa 700 sena ilu, fi New Zealand ma kienx hemm mammiferi, hliet xi frieffet il-lejl. Kienet art dominati minn 250 speci ta' għasafar, li hafna minnhom kienu jgħixu hemm biss. L-iktar wieħed famuż tafu bih: il-kiwi. Imma hemm hafna oħrajn, u l-ikbar fosthom kien il-**moa**, għasfur enormi li llum m'għadux ježisti ghax qerdhu in-nies.

Issa dan l-ahħar fi New Zealand ukoll sabu għadam ta' ajkla li mid-dehra kienet l-ikbar tajra tal-priza li qatt eżistiet fid-dinja. Kellha medda ġwienah ta' xi 300cm, u kienet tiżen sa 14kg, toqol kbir meta tiftakkar li dan kien għasfur li jtir. Din l-ajkla wkoll għosfrot xi 500 sena ilu.

Bilhaqq, tafu x'kienet tiekol din l-ajkla ġganteska?

Heqq, moas!

Din l-ajkla ġganta iġħidulha
Haast's Eagle

POWER!!!

jiġienera 55mW, jiġifieri energija bizzżejjed għal 55,000 dar! Din il-pawer stejxin se tkun taħraq 700,000 tunellata ħmiegħ tad-dundjani fis-sena, ħmiegħ li s-soltu jintrema fil-miżbliet. Ahbar tajba hi li dan l-impjant ma jarmix dħahlen li jniċċi, u ahbar tajba oħra hija li l-fdalijiet mill-materjal li jinharaq isir fertilizzant tal-hamrija.

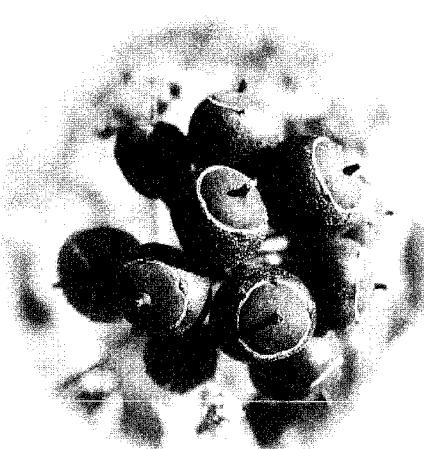
il-Kapinera

Mark Anthony Falzon

Fix-xhur tax-xitwa l-ghasafar li naraw madwarna huma ta' żewġ tipi. Hemm dawk li jbejtu Malta u jibqghu hawn is-sena kollha. Dawn insejhulhom *residenti*. Imbagħad hemm l-ghasafar li ma jbejtux hawn imma li jqattgħu x-xitwa fil-klima moderata tal-Mediterran. Peress li fil-pajjiżi Nordiċi jagħmel hafna ksieħ u silġ, dawn jiġu hawn biex isibu l-ikel u l-kenn. Fost dawn insibu l-kapinera.

Il-kapinera fil-fatt hija wahda mill-aktar speċi komuni ta' għasfar 'tax-xitwa'. Tibda tpassi f'numri żgħar minn Settembru u tiżidied iktar ma tidhol ix-xitwa. In-numri jvarjaw minn sena għal sena. Per eżempju, meta tiġi xitwa kiesha hafna fl-Ewropa, hawn Malta jkun hawn iktar għasfar tax-xitwa. Għal nofs Marzu, il-kapinera tibda tpassi lura lejn in-Nord biex tbejjet, u sa nofs April ikunu telqu kważi kollha. Minn studji li saru jidher li l-kapinera spiss terġa' lura fl-istess post xitwa wara xitwa.

Il-kapinera hija għasfur żgħir, ftit iż-żgħar minn għasfur tal-bejt. Hijha ta' lewn griz minn fuq u abjad mahmuġ minn taħt. Fuq rasha għandha bhal kappell. Tar-raġel ikun iswed tuta (ghalhekk jgħiduha *kapi-nera = ras sewda*) u tal-mara tkun kannella. Ir-raġel jixbah xi ftit lill-bufula sewda imma l-kapinera tkun ikbar, denħha iqsar, u r-rixx iswed ma jghattix rasha kollha imma jibda minn fuq ghajnejha. Il-Kapinera għandha diversi ġħajiet imma l-

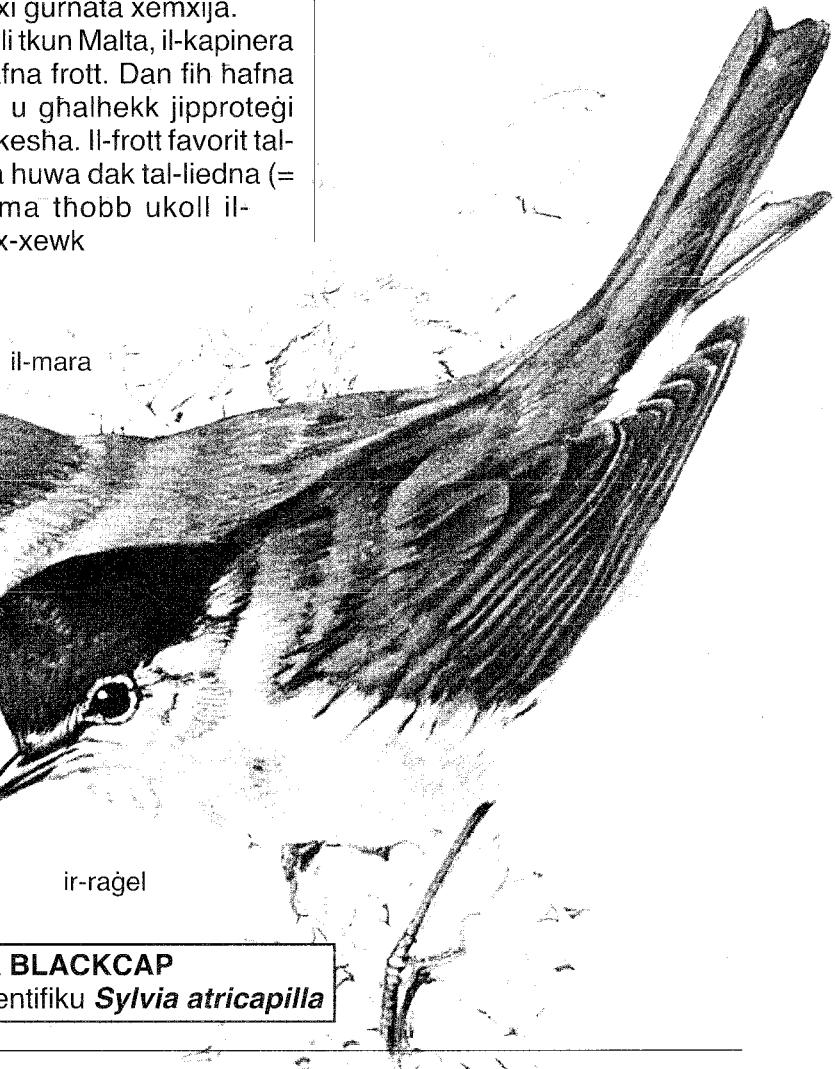
iktar wahda komuni qisha ċukk qasira. Għandha wkoll għanja melodjuża li spiss nisimħuha, l-aktar f'xi ġurnata xemxija.

Waqt li tkun Malta, il-kapinera tiekol hafna frott. Dan fih hafna energija u għalhekk jipproteġi kontra l-kesha. Il-frott favorit tal-kapinera huwa dak tal-liedna (= ivy), imma thobb ukoll il-bajtar tax-xewk

u l-frott ta' l-gheneb id-dib (= black nightshade). Tant tiekol frott il-kapinera li spiss rixha jkollu tbajja' vjola fuqu, l-aktar madwar il-munqar!

F-postijiet fejn tikber hafna liedna, bħal per eżempju l-Buskett u San Anton, jingħabru numri kbar ta' kapineri.

L-ahjar mod biex tgawdi dan l-ghasfur hu li ssib ġurnata xemxija bejn Jannar u Marzu, toqghod għall-kwiet fuq bank f'San Anton, u tghaddi sagħejn tittpaxxa bl-ghana meraviljuž tal-kapinera hiereġ minn kull roqqha liedna.

bl-Ingliż **BLACKCAP**
isem xjentifiku **Sylvia atricapilla**

Costa Rica

Alison Buttigieg tikieb dwar L-aqwa postijiet fid-dinja naturali.

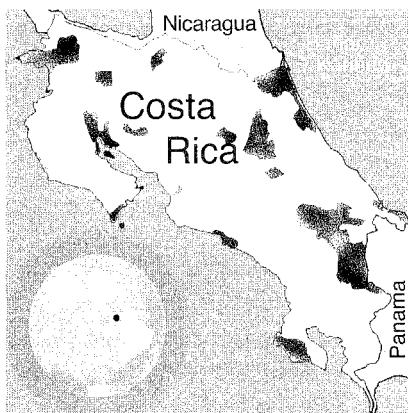

Huwa pajjiż żghir fl-Amerka Ċentrali - fuq il-pont art li jgħaqquad l-Amerka ta' Fuq ma' l-Amerka t'lsfel. Għalkemm fih biss 0.03% mill-medda tad-dinja, f'dal-pajjiż jgħixu 5% ta' lispeċi tal-flora u fawna tad-dinja. Din hija l-ikbar konċentrazzjoni ta' biodiversità fuq il-pjaneta. Sal-lum jafu b'iktar minn nofs miljun speċi, imma baqa' hafna iktar x'jinstab!

jesus christ
lizard

Hemm 'il fuq minn 850 speċi ta'għasafar - għasafar famuži bħall-pappagalli, tukani u hummingbirds, oħrajn kurjuži, bħall-umbrellabird b'umbrella tar-rixx fuq rasu u t-three-wattled bellbird b'għajta QWONNK! metallika li tinstema' minn kilometri bogħod. Interessanti wkoll huma r-resplendent quetzal b'kulur aħdar vivaċi b'denb tliet darbiet daqsu, u sunbittern li meta jinħasad jiftah ġwinhajh li fihom disinn ta' ghajnejn kbar.

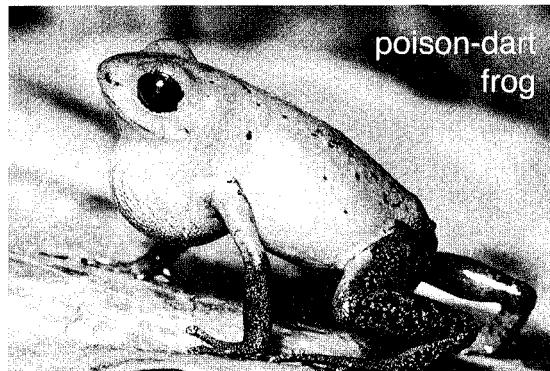
Il-ġungli mfawrin bil-hajja... xadini jilaghbu fis-siġar, ghajnejn ta' hafna rettili u amfibji jżeppgu mill-mohbiet, friefet il-ġmiel tagħhom, qstates slavaq bħal pumas u ġagħwari, viżiblu ta' insetti, pjanti, fungi u orkidi jikbru mas-siġar. Il-lista ma tispicċa qatt!

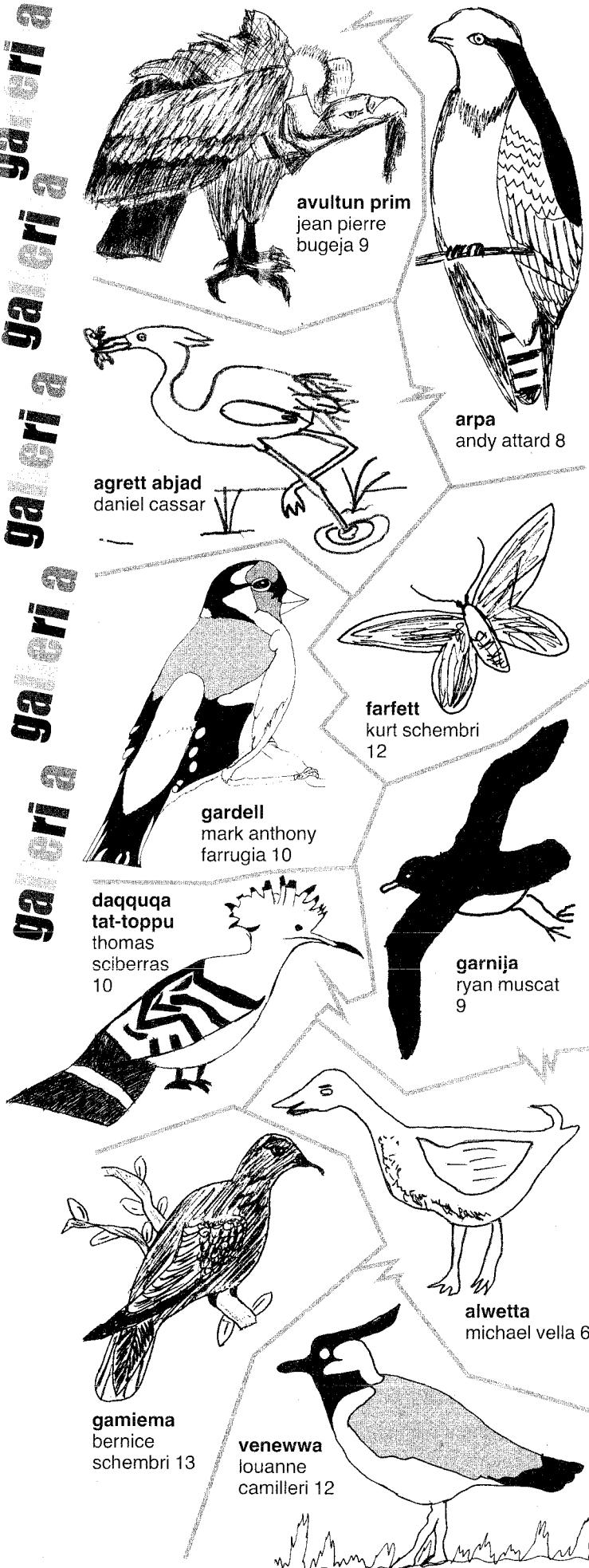

Il-kurżitajiet ma-jonqsux: il-hercules beetle - hanfusa ta' 15cm bil-qrun; il-poison-dart frog - žrinġ daqs differ, ikkulurit u velenuż; il-glass frog, žrinġ trasparenti; il-jesus christ lizard, jgħiduha hekk għax tiġri fuq wiċċi l-ilma, friefet il-lejl li jagħmlu t-tined minn weraq biex jistkennu taħthom; u il-leafcutter ants, nemel bdiewa li jaqtgħu l-weraq u johdu taht l-art biex fuq jitrabba fungu li mbagħad jikluh.

Ir-raġunijiet għal din il-biodiversità kollha huma varji -

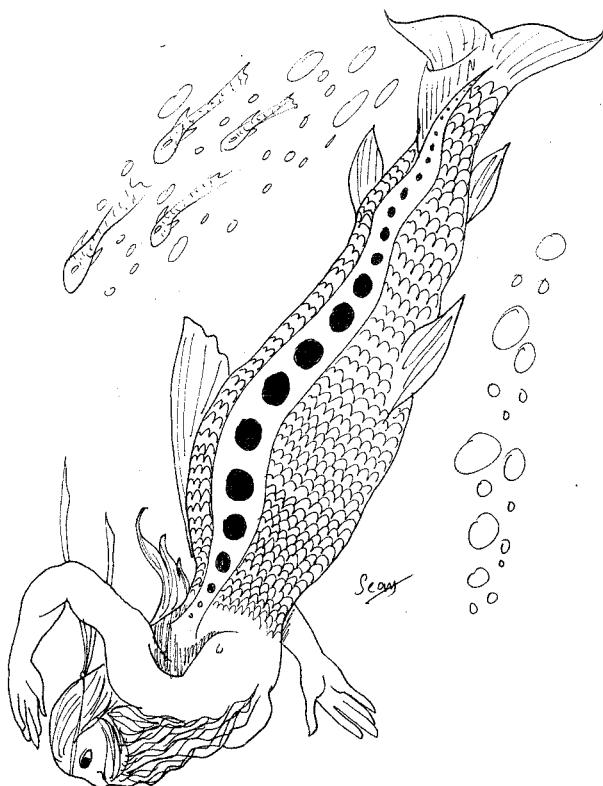
il-fatt li l-Costa Rica tinsab bejn żewġ kontinenti, il-klima shuna u umda, il-hafna habitat, u l-fatt li 'il fuq minn kwart tal-pajjiż huwa protett (iċ-ċapep skuri li hemm fil-mappa) u jsir sforz kbir mill-awtoritajiet biex iharsu dal-wirt naturali kollu.

Kreaturi mill-hrejjef Griegii

Sean Caruana Webster

Tritoni

Skond il-mitoloġija Griega, it-tritoni kienu nofshom irġiel u nofshom denfil jew ħuta.

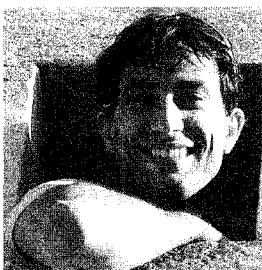
It-tritoni kienu t-tfal ta' Poseidon (l-allá tal-bahar) u Amfitrite, u kienu jgħixu f'palazz tad-deheb f'qiegħ il-bahar. Uhud minnhom, barra denb ta' ħuta, kellhom ukoll par saqajn taż-żwiemel, li bihom kienu kapaċi jimxu fuq l-art. Dawk li kellhom is-saqajn kelhom natura selvaġġa u distruttiva. Kienu jaharqu kull ma-isibu u ikissru kollo.

Bhala ulied I-allà ta' l-ibhra, it-tritoni wkoll kellhom setgha fuq il-bahar. Kienu jonfhu minn ġo qoxra kbira u rrumblata ta' bebbuxu tal-bahar, u skond il-hoss ikunx qawwi jew gentili kienu jordnaw lill-bahar jitqalleb jew jikkalma.

Kwaži xejn m'hemm stejjer miktubin dwar it-tritoni, imma nafu li anke barra mill-Greċċa kien hemm ġnus, fosthom il-Feniċi, li jqimū kreaturi simili.

Anke f'Malta ježistu t-tritoni... għandna tlieta enormi qed jerfġu plattin fuq rashom: il-funtana sabiha li hemm fid-dahla tal-Belt! Ed.

Ibagħtulna t-tpingijiet tagħkom! (basta mhux pets u animali domestiċi). Tinsewx isimkom, l-erà u isem l-animal jew pjanta

Hbieb Falkuni!

DEGRADABBLI x'jiġifieri? Huwa materjal li fi ftit żmien (xi 5-10 snin) jitfarrak u jsir biċċiet żgħar. Dak kollox.

BIO-DEGRADABBLI, mill-banda l-oħra, huwa materjal li mhux biss jitfarrak, imma jikluh organiżiż żgħar. B'hekk ma jkun fadal xejn mill-materjal originali. Il-weraq, per eżempju, huwa biodegradabbi għax jitfarrak, jittiekel minn bakterji u fungi, u jinbidel f'sustanzi importanti għall-hamrija.

Mela dal-basktijiet tal-plastik degradabbi x'inhuma? Huwa tip ta' plastik li jitfghulu kimika biex wara ftit snin jitfarrak f'bicċiet żgħar hafna. Il-problema hi li dak il-frak, żgħir kemm hu żgħir, XORTA plastik se jibqa'... għall-elf sena li ġejjin. U l-problema li l-plastik qed johloq fl-ambjent flok inkunu solvejnieha, inkunu dfinnieha u hbejnieha. Taparsi mhix hemm. Imbagħad wara kollo, dak il-plastik probabbli jiġiċċa jinharaq. Jiġifieri l-hsara l-istess eżatt se tibqa'. It-taxxa biss

Żgħażaqħ BirdLife Malta

hija differenti. Borża tal-plastik normali fiha 6ċ taxxa, u wahda ta' plastik degradabbi 1ċ.

Din x'edukazzjoni hi? Il-boroż tal-plastik imissna naqtghuhom ghax il-hela hażina minn kull aspett. Il-plastik (ħlief dak li huwa vera biodegradabbi) huwa kollu hażin ghall-ambjent, ghax in-natura m'għandhiex biex tkissru.

Għalhekk, hbieb, il-plastik fejn tistgħi lu evitaw. Hudu drawwa, kull meta toħorġu mid-dar, itfġu basket tax-xoqqa jew tad-drapp fil-but. U jekk sejrin tixtru xi haġa aktar goffa, hudu l-basket ta' l-iskola. Mela x'inhu! Dak komdu u jesa' tħid kemm. Titfa' fih jeans, ġersi anke żarġun bil-kaxxa b'kollo! F'hafna pajjiżi ta'l-Ewropa din saret normali, u fit-torq tara hafna nies jixtru bil-basket ma' daharhom. Malta għad iridu nitgħallmu. Issa għidu s-sew - ma thossukomx kburin jekk intom tkunu l-ewwel Maltin li tibdew tagħmlu dan?

Sahhiet!

Justin

Justin Vassallo
Ko-ordinatur Falko

Hajks bill-Lejl

Għandna żewġ night hikes mahsubin għall-ġimħat li ġejjin. Id-dettalji...

Data 1: Sibt-Hadd 26-27 Frar 2005.

Data 2: Sibt-Hadd 26-27 Marzu 2005

Niltaqqhu: 7.15pm f'Bieb il-Belt (fejn tal-halib) jew 8pm il-venda tar-Rabat.

Fejn sejrin? Fejn jehodna r-riħ.. :-)

Età: FALKO (13yr+)

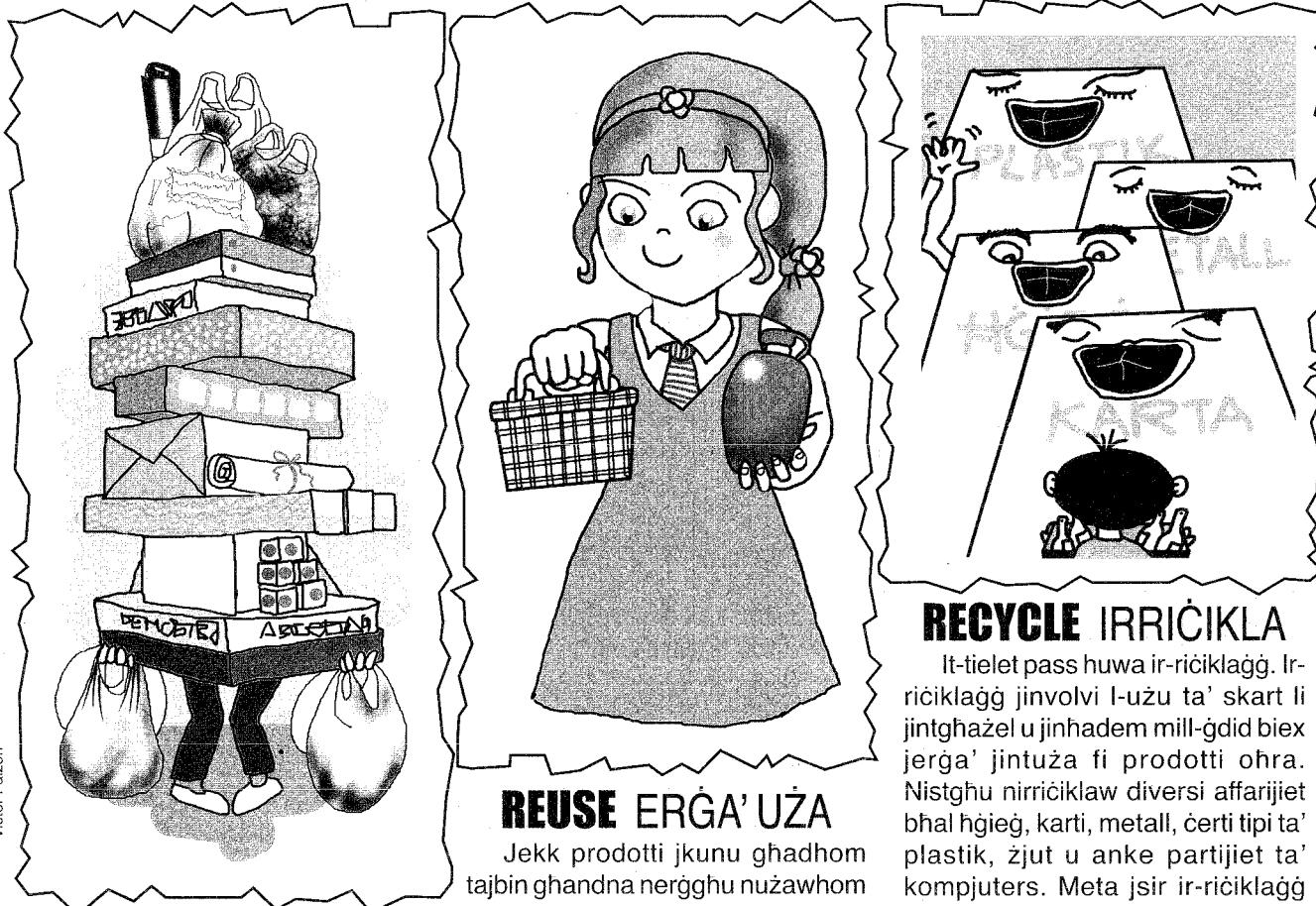
Dan huwa l-famuż **Granċ ta' l-Ilma Helu** (*Potamon fluviatile*), li kif juri ismu, ma ssibux f'xatt il-bahar, imma f'postijiet fejn hemm nixxīghat ilma helu s-sena kollha - ambjent rarissmu f'pajjiżna. Post hekk huwa l-Bahrija, u dar-ritratt bagħatalna Matthew Spiteri, membru tal-Klabb, meta dan l-ahhar niżel s'hemm bil-kamera. Prosit Matthew (anzi ahna r-ritratt rajnieħ bil-kulur!)

SKART

Elisabeth Conrad

Wahda mill-ikbar problemi ambientali fid-dinja hija dik tal-skart. Il-bniedem jiġġenera muntanji ta' skart kuljum u dan x'imkien irid jintrema! Bniedem Ewropew jiproduċi madwar 540kg ta' skart fis-senā... Meta nqis u kemm hawn nies u żżid l-skart li jiproduċi l-industriji, nindunaw li għandna problema kbira! Issa nżidu l-ispejjeż biex jingarr l-skart, il-problemi ta' tniġġis u l-fatt li kull darba se nerġġu nużaw rizorsi naturali biex nagħmlu prodotti ġodda! Għalhekk qabel narmu, tajjeb nikkonsidraw dawk li jissejhu it-tliet Rs ta' l-skart:

REDUCE, REUSE u RECYCLE. X'ifissru dawn it-lieta?

REDUCE NAQQAS

Meta nnaqqsu l-skart nużaw inqas rizorsi naturali, inqas enerġija, innaqqsu t-tniġġis u naħlu inqas art-ghall-miżbliet. Din għandha tkun l-ewwel għażla fejn hu possibl. Li nnaqqsu l-skart huwa forsi l-iktar mod faċċi biex nghixu hajja li tirrispetta l-ambjent.

Meta mmorru f'hanut m'hemm x-ghalfejn li għal kull haġa li nixtru rridu nitolbu borża. Anke jekk tal-hanut stess tħielna b'xejn, nghidlu bi tbissima: "Le grazzi, iffranka ftit skart!" Kollu packing għal-xejn ikun, għax mument wara, dik il-borża ha narmuha.

REUSE ERĞA' UŽA

Jekk prodotti jkunu għadhom tajbi għandna nerġġu nużawhom flok narmuhom mill-ewwel, u nibqġu nużawhom sakemm veru jispiċċaw. B'hekk nifrankaw rizorsi ġodda, tniġġis eċċ.

Jekk flok reċipjenti li jintremew nużaw reċipjenti li jinhaslu u jergħu jintużaw, tant ahjar. Għandna dejjem nużaw prodotti magħmulin minn materjal b'sahħtu. Il-BirdLife għalhekk tbigh basktijiet tax-xoqqa, ghax b'sahħithom immens u donnhom ma jispiċċaw qatt! Meta fis-sajf immorru barbikus għandna nevitar platti u frieket disposable, u nużaw dawk li nużaw id-dar.

Min ivvinta affarijiet bħal disposable cameras (li jintużaw darba) imissu tassew jistħi!

RECYCLE IRRIČIKLA

It-tielet pass huwa ir-riċikla. Ir-riċikla jinvolvi l-użu ta' skart li jingħaż u jingħad lu mill-ġdid biex jerġa' jintużza fi prodotti oħra. Nistgħu nirriċiklaw diversi affarijiet bhal hgieg, karti, metall, ċerti tipi ta' plastik, żjut u anke partijiet ta' kompjuters. Meta jsir ir-riċikla veru li tintużza l-enerġija biex jithaddmu l-magni biex jipproċessaw l-skart, imma għall-inqas tkun qed tnaqqas hafna użu ta' rizorsi ġodda.

Per eżempju, nistgħu nagħmlu progetti l-skola biex niġbru l-karti għar-riċikla, flok narmuhom ma' l-skart normali - aħsbu ffit l-iskejjal kemm jaħlu karti. Nistgħu nagħmlu l-istess għall-hafna affarijiet oħra bħal batteri użati u cartridges tal-printer. U dejjem għandna nheġġu lill-ġenituri tagħna biex jagħmlu compost bin id-dar (jekk għandna fejn) biex anke skart tal-köina nibdlu f'kompost għall-ġnien u b'hekk ukoll innaqqsu l-skart.

Bi ftit sforz il-koll kemm aħħna nistgħu nagħmlu HAFNA differenza.

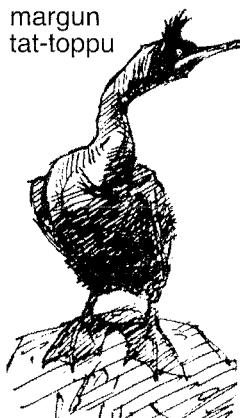
mid-djarju tal-berdwočer

Jason Aloisio

novembru

Fix-xhur ta' Novembru u Diċembru spikkaw l-ghasafar tax-xitwa, bħall-fjamma sewda, il-vjolin tax-xitwa, l-isturnell (b'qatgħa ta' xi 15,000 fl-aļļap), il-bulebbiet, il-psiepes u z-zakak abjad. Fir-riservi kellna xi speci ta' glalez, fosthom it-tiġiega tal-baħar u l-gallozz tax-xitwa. Fuq il-baħar intleħmu l-imraġen, is-sul u xi speci ta' gawwi, l-aktar il-gawwija rasha sewda, il-gawwija rasha kannella u anke gawwija żgħira. Kien hemm ukoll pases żgħar ta' kuluverti, silfjuni, silfjuni Ewropej u palettunni. Dehru xi qtajjet ta' graw, pluvieri u venew fi nhawi differenti. Ghalkemm barra minn żmienhom, intleħmu anke ftit huttaf u hawwief. Bara l-imlievez kellna ghadd żgħir ta' mlievez tas-sidra. Dahal rekord ta' agrett tal-bhejjem, 3 imraġen tat-toppu u margun tar-razza Marokkina. Is-sorpriza tax-xahar kienet ajkla tal-kalzetti li niżlet taht it-Torri l-Aħmar, ħdejn l-Għadira.

margun
tat-toppu

diċembru

Diċembru kien xahar kwiet iktar minn ta' qablu, hliex ghall-ghasafar tax-xitwa u għal xi ċaqli fuq il-baħar. Ma'l-ghasafar tas-soltu fl-Għadira żiddu monakella żgħira u pluverott. Kien hemm ukoll sa erba' tiġiġiet tal-baħar. Fis-Simar kien hemm xi żewġ buful qastni u sa tmien tiġiġiet tal-baħar, flimkien ma' ftit glalez tax-xitwa. Fil-bajja mbagħad kien hemm għal xi żmien tliet blonġuni primi. Fuq il-baħar dehru ftit qtajja' palettunni, kuluverti tas-salib u silfjuni Ewropej, flimkien ma' ċirlew tax-xitwa u ċirlew prim. F'postijiet adattati kien hemm imlievez suwed u malvizzuni tal-qtajja', numru żgħir ta' durrajs u għasafar ta' l-ghana, buful tal-qamar u buful tax-xemx. Intleħmet ukoll arpa (l-ewwel waħda li qatt dehret f'Diċembru) u reġa' deher ftit huttaf. Fis-17 tax-xahar l-Għadira mtliet berdwoċers biex jaraw 3 sarsellet immaqqxa (speci rarissma) li damu hemm jum shih (ara p3).

L-ismijiet ta'l-ghasafar qiegħdin skond iċ-Checklist of the Birds of Malta li harġet il-BirdLife dan l-ahhar. Għal kopja tal-ktejjeb bil-posta ibghat 45c (ċekk jew bolli mhux użati) lil BirdLife Malta 57/28 Triq Rigord Ta' Xbiex MSD12, jew aqbeż qabża sa l-Ġħadira fi tmiem il-ġimħa u ixtri (30c) minn hemm.

Alwettu jew Alwetta?

Sur Editur,

Jien għandi 15-il sena u dilettant hafna ta' l-ghasafar. Xi xaharejn ilu dhalt membru magħkom biex nikseb aktar informazzjoni dwar l-ghasafar.

Bejn Settembru u Diċembru u bejn Marzu u April inqatta' hafna hin l-ghalqa bit-tromba nosserva l-ghasafar, bħal sofor, alwett, zizka, pitirrossi, buful, sturnell u xi drabi anke xi malvizz jiġu viċin. Imma qatt ma rnexxieli nagħraf l-alwett u l-imlievez jekk ikunux mara jew raġel. Lanqas fil-kotba ma sibt din l-informazzjoni. Nixtieq kom tagħtun xi

ħjiel fuq dan, u nixtieq ukoll li meta tippublikaw il-magażin tagħtu tagħrif dwar dawn l-affarijiet.

Christopher
Dalli
Hal Tarxien

Għażiż Chris,

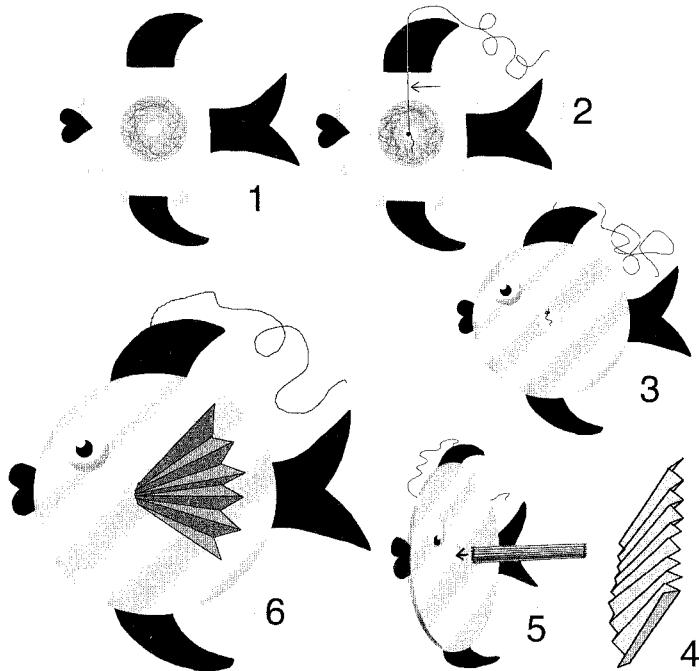
Hadt gost hafna naqra l-ittra tiegħek, u f'qalbi ghed: Dan berdwočer akkanit! L-ghasafar li semmejt huma kollha speċi komuni li naraw fil-pases u fix-xitwa, u kliemek ikompli juri kemm mhux veru dak li jaħsbu hafna nies, li Malta ma jiġi xejn. U mit-tpingi ja li bghatt il-hażżeen, jidher li għandek ukoll id-daqqa ta' l-artist!

Għall-mistoqsija tiegħek però ma tantx se nagħtik sodisfazzjon! Hafna għasafar faċċi tagħraf is-sessi minn xulxin, imma hemm speċi oħrajn impossibbi tagħmel dan. L-alwett u l-imlievez huma fost dawn ta' l-ahhar, u għalhekk il-kotba ma jghinukx. Jien staqsejtlek lill-habib tagħna Joe Sultana, li huwa l-ikbar espert ta' l-ghasafar li hawn Malta, u qalli li impossibbi tagħrafhom.

Rigward tagħrif fuq l-ghasafar, aħma tista' tgħid f'kull ħarġa nagħtu harsa lejn speċi differenti ta' għasafar, fil-paġna 5 li jisimha Nittrumbjaw Fuq...

L-Editur

Għandek bżonn

- żewġ CDs qodma
- fdal ta' kartonċin
- 2 ghajnejn jiċċaqlu
- kolla
- xlief jew spaga
- mqass

Fishy CD**Kif tagħmel**

- 1 Mill-karti, aqta' forom ta' xofftejn, denb, xewk taž-żaq u żewġ xewkiet identiċi tad-dahar (ghalissa warrab wahda mix-xewkiet tad-dahar).
- 2 Inkolla x-xofftejn, ix-xewk u d-denb ma'wahda mis-CDs (naha tal-kitba) (Fig 1).
- 3 Aqta' metru xlief jew spaga - aghmel għoqda fit-tarf. Ghaddi linja kolla mit-toqba f'hofs is-CD sa tarf ix-xewka tad-dahar. Poġġi x-xlief fuq il-kolla b'mod li l-ghoqda tiġi fit-toqba (Fig 2).
- 4 Inkolla x-xewka tad-dahar (li kont warrabb) fuq l-oħra biex b'hekk tħalli x-xlief.
- 5 Dellek is-CD bil-kolla u wħħal is-CD l-oħra preċiż fuqha. Qis li twahħal flimkien in-naħħat tal-kitba.
- 6 Wahħal ghajnejn fuq kull naħħa tar-ras (Fig 3).
- 7 Ghax-xewka tal-ġenb aqta' karta 12x15cm. Itwiha lura u l-quddiem bħal imrewha (Fig 4).
- 8 Ghaddi l-karta mitwija mit-toqba tas-CD (Fig 5).
- 9 Fettah it-truf biex jiġu qishom żewġ imrewhiet żgħar (Fig 6), u žid fit-it kolla fit-toqba tas-CD biex il-karta teħel.
- 10 Dendel il-huta lesta fejn tixtieq!

Għal kull membru li oddiha fi Klabb in-ni tieku

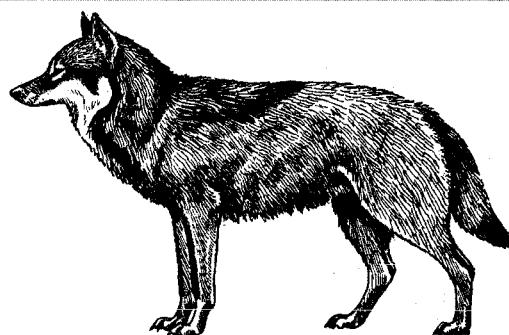
- 3 pitazzi
- stiker bil-kultur
- 10 punti fil-Huttafattiva

Hajjar lil shabek u lil ħutek jidħlu fi Klabb Huttaf...

Tihom kopja ta' dil-formola biex jimlewha...

Imla isfel nett id-dettalji tiegħek stess...

Ibgħat kollox lil BirdLife Malta, flimkien mal-Lm2 tal-membru l-ġdid.

**Dettalji
tal-
membru
l-ġdid**

isem u kunjom

indirizz

postcode

data tat-tweliż

telefon

imejl

liema skola jattendi

**Dettalji
tiegħek
stess**

isem u kunjom

indirizz

postcode

membership number

telefon

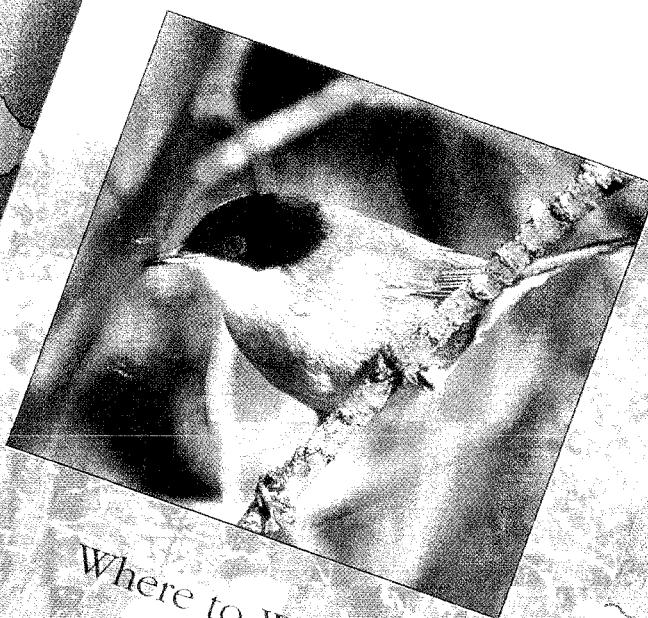
imejl

liema skola tattendi

Ibgħat kollox lil BirdLife Malta 57/28 Triq Rigord, Ta' Xbiex MSD 12.
Tibghatx flus bil-posta, imma čekk (pagabbli lili BirdLife Malta) jew 29 bolla tas-7ċ (jekk self-adhesive tant aħjar!).

Tqattax il-magazin - aghmel kopja!

Rejnum bad luu

Where to Watch
Birds
and other wildlife in
Malta

Alex Casha

bixxal bad luu

Dal-ktieb jghidlek fejn! Ktieb ġdid tal-BirdLife, li jispjegalek l-ahjar postijiet
fill-Gżejjer Maltin ghall-berdwoċing u għal hafna natura ohra Maltija, bhal rettili, insetti
u pjanti. Fih mapep, tpingiġiet eċċ. Prezz: Lm2 biss!

Riex tirċivih bil-posta ċemmel lil BirdLife fuu 21347646 (Tnejn sal-Ġimħa 9am-1pm)